

Jarosław Ławski

Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID: 0000-0002-1165-5041

WARIANTY NARODOWE MODERNIZMU POLSKIEGO I UKRAIŃSKIEGO: IDEA I REALIZACJA PROJEKTU

I

Projekt badań nad modernizmem polskim i ukraińskim zrodził się jeszcze w roku 2018, kiedy przypadła setna rocznica definitywnego zakończenia epoki polskiego modernizmu, zwanego Młodą Polską i mającego swój odpowiednik w literaturze Młodej Ukrainy. Ta druga, literatura Młodej Ukrainy, po raz pierwszy tak szeroko obecna była w literaturze i w ogóle świadomości kulturalnej Polaków właśnie na przełomie XIX i XX wieku. Obecna jako literatura, sztuka narodu, który choć nie posiada reprezentacji państwowej, to osiągnął wysoką dojrzałość, samowiedzę, mistrzostwo artystyczne i światowy status wspólnoty aspirującej do niepodległości i państwa.

Dynamika wydarzeń w latach 2019–2022 (od pandemii po wojnę Rosji z Ukrainą w lutym 2022 roku) sprawiła, iż na zrealizowany ostatecznie w 2021 roku projekt badań porównawczych spojrzeć można z perspektywy lokalnej i globalnej, historycznej i współczesnej. Jego kulminacją była odbywająca się *online* równocześnie w Białymstoku i Kijowie Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Modernizm polski i ukraiński. Warianty narodowe: paralele i dialogi”¹. Odbyła się więc ona w przededniu barbarzyńskiego najazdu Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 roku, ale już w okresie trwających prowokacji na granicy białorusko-polskiej, w czasie zaostrzającej się presji militarno-politycznej wywieranej na Ukrainę, Polskę, Rumunię, kraje bałtyckie, Mołdawię i cały Zachód.

¹ Wyrazem bliskiej, wieloletniej współpracy nie tylko białostockiego ośrodka z polonistyką i ukrajinistyką kijowską jest udział publikacji polskich w monumentalnym wydawnictwie ukraińskim, jakim są „Kijowskie Studia Polonistyczne”, redagowane przez zespół prof. Rostysława Radyszewskiego. Zob. „Kijowskie Studia Polonistyczne” (Kiivski Polonistični Studii), Tom XXXVII, Kiiv 2021.

Jak pokazują losy nawet tego projektu, w Europie Środkowo-Wschodniej, na linii łączącej Polskę i Ukrainę z Rosją, nie da się oddzielić literatury i kultury od polityki, geopolityki, a ostatecznie też od wydarzenia, jakim jest wojna (niestety!). Omawiany projekt naukowy manifestował jedność Polaków i Ukraińców w dążeniu do zrozumienia wzajemnych relacji na różnych poziomach komunikacji i w różnych okresach historycznych. Okres młodopolski i młodoukraiński zdawał się, o dziwo, słabiej zbadany przez literaturoznawców na tle romantyzmu i dokonań drugiej połowy XIX wieku. Spotkanie konferencyjne w okresie pandemii i napięć na świecie wymownie zaświadczyło o solidarności obu – ukraińskiego i polskiego – środowisk naukowych. Te wszystkie znaki miały też oczywisty dla nieoderwanych od realiów historyczno-geopolitycznych Polaków i Ukraińców aspekt polityczny, wyrażając pragnienie poszukiwania nowych form porozumienia. Porozumienia, które zbliżałoby nie tylko w obliczu wspólnego niebezpieczeństwa (jak się okazało, śmiertelnego), lecz ujawniałoby się w głębi kultur w znanych i niepoznanych, oczywistych i nieoczywistych związkach, paralelach, a także, co naturalne, opozycjach i napięciach.

Relacjach nieoczywistych, jak związki białostockiego ośrodka filologicznego (gdzie nie ma ukrainistyki) z ukraińską polonistyką, ukrainistyką i sławistyką. Chętnie przypominaliśmy natomiast o tym, że Podlasie jest regionem wielokulturowym, gdzie żyje mniejszość ukraińska, gdzie przed rozbiorami istniał prężny Kościół unicki (działało tam trzydzieści parafii), a obecnie czymś naturalnym jest koegzystencja katolicyzmu, prawosławia i tatarskiego islamu. Oglądana z tych wszystkich perspektyw Konferencja z 15 października 2021 roku jawi się jako niezapomniane wydarzenie, spotkanie wprost symboliczne². W zaproszeniu na sesję zaproponowaliśmy następujący zestaw zagadnień jako punkt wyjścia do refleksji:

- Pisarze modernizmu ukraińskiego i Młodej Polski wobec przemian kulturowo-cywilizacyjnych w Europie i na świecie na przełomie XIX i XX wieku.
- Specyfika ujęć estetyki modernistycznej w wariantach polskim i ukraińskim literatury narodowej.
- Wzajemne wpływy, rezonanse, polemiki literatury ukraińskiej i polskiej na przełomie wieków.
- Pisarze ukraińscy przełomu wieków o Polakach i kulturze polskiej, pisarze polscy o Ukraińcach i literaturze ukraińskiej.

² Osobliwym zrządzeniem losu już po wybuchu wojny 24 lutego 2022 r. przyszło nam otwierać inną białostocko-kijowską, polsko-ukraińską sesję: Międzynarodową Konferencję Naukową „Pokłosie *Ułany*. Chłopi w narracjach XIX wieku”, Białystok 9–10 marca 2022 r. Sesję koordynował dr Marcin Lul z Zakładu Literatury XIX wieku i Kultur Regionalnych UwB, a partnerem ukraińskim była Katedra Polonistyki KNU w Kijowie, reprezentowana w Komitecie Organizacyjnym przez prof. Marię Bracką.

- Malarstwo, sztuki plastyczne, teatr w literaturze polskiej i ukraińskiej tego czasu.
- Paradygmat wartości narodowych i paradygmat wartości uniwersalnych w obu literaturach na przełomie stuleci XIX i XX³.

W pięknym graficznie *Programie* pomieściliśmy wizerunki pisarzy – Łesi Ukrainki, Bohdana Łepkiego, Władysława Orkana, Marii Dulębianki, Wasyla Stefanyka – i obrazy artystów obu kultur: Wilhelma Kotarbińskiego (*W ciszy wieczornej. Zadumany*, ok. 1900), Iwana Trusza (*Hahilky*, 1905) i Ołeksandra Bohomazowa (na okładce znalazł się znany jego obraz *Tuning saws*, 1927)⁴.

Konferencję zorganizowały wspólnie: Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” z Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku, Katedra Polonistyki z Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki oraz Instytut Literatury Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Wspólnotę polsko-ukraińską podkreślał też skład Komitetu Organizacyjnego, któremu przewodniczyli prof. Rostysław Radyszewski (KNU, Kijów) i prof. Jarosław Ławski (UwB, Białystok), zaś funkcję sekretarzy pełnili: mgr Kateryna Chorzewski (KNU, Kijów) i dr hab. Iwona E. Rusek (UwB, Białystok). Nadto zasiedli w nim: prof. Jewhen Nachlik (NANU, Lwów), prof. Stepan Chorob (Przykarski Uniwersytet im. Wasyla Stefanyka), prof. Hanna Ratuszna (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok), dr hab. Mariya Bracka (IKNU, Kijów), dr Paweł Wojciechowski (UwB, Białystok), dr Łukasz Zabielski (Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego)⁵.

Nie chciałbym referować przebiegu sesji (czyni to sprawozdanie), dość, jak sądzę, iż zaznaczyć znamienitą reprezentację strony ukraińskiej w osobach trzech akademików NANU (Mykoła Żułyński, Rostysław Radyszewski i Jewhen Nachlik). Badacze ukraińscy reprezentowali ośrodki w Kijowie, Lwowie, Odessie, Równem, Iwano-Frankowsku (w sumie dziewięciu), zaś polscy – uczelnie z Białegostoku, Lublina, Warszawy i Torunia (w sumie ośmiu).

Sesję zainaugurowały emocjonalne, przepełnione radością wspólnego spotkania po długiej (wtedy: pandemicznej) przerwie wystąpienia prof. Rostysława Radyszewskiego, Mykoły Żułyńskiego, Violetty Wejs-Milewskiej i Jewhena Nachlika, który uroczyście otworzył obrady. Zakończyły zaś debatę podsumowania wygłoszone przez prof. Violetkę Wejs-Milewską i prof. Rostysława Radyszewskiego, którzy wspólnie zaakcentowali potrzebę kontynuacji badań, spotkań, kooperacji naukowej. Nie mogliśmy wtedy wiedzieć, iż pandemia jest tylko wstępem do

³ Cyt. za: *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Modernizm polski i ukraiński”. Program*, red. J. Ławski, B. Honczarenko, K. Chorzewski, D. Kukielfo, przekład na ukraiński K. Chorzewski, opr. graf. E. Frymus-Dąbrowska, Kijów – Białystok 2021, s. 4.

⁴ Zob. S. Krawczenko, *Ukraińskie malarstwo XIX i XX wieku: zarys głównych nurtów*, „TECHNE. Seria Nowa” 2019, nr 3, s. 24–49.

⁵ Cyt. za: *Międzynarodowa Konferencja... Program*, s. 4.

wojennego etapu naszych wspólnych relacji, chociaż akty agresji na białorusko-polskiej granicy nie wróżyły niczego dobrego. Były, jak się okazało, preludium do najeźdźczej wojny.

Kiedy w 2018 roku zaproponowałem przedyskutowanie paralel między oboma modernizmami, miałem świadomość, iż rzecz dotyczy okresu literackiego, który jest wyjątkowo dwudzielny. Z jednej strony obejmuje okres antyfilisterskiego buntu, artystowsko-flaneurowskiej mitologii, zblazowania, sarkazmu i buntu, z drugiej strony – konfrontację z wydarzeniami, które znamionowały powrót historii: rewolucją 1905 roku, wojnami bałkańskimi, wojną rosyjsko-japońską i w końcu Wielką Wojną (pierwszą światową). Z perspektywy Polaków i Ukraińców ten powrót historii w latach 1900–1918 był mniej lub bardziej udaną drogą do Niepodległości Pierwszej (Ukraina) lub Odzyskanej (Polska).

Kiedyśmy kończyli projekt, etap „historyczno-wojenny” modernizmu nagle nabrał nowych znaczeń z perspektywy lat 2020–2022: wojennej katastrofy, która nadeszła w lutym 2022 roku i która niewątpliwie, co dziś wiemy, nie zniszczyła ukraińskiej tożsamości i ukraińsko-polskiej solidarności, ale przekształciła je w braterstwo oparte na wzajemnym doświadczeniu, na rzeczywistym poznaniu się milionów Ukraińców i Polaków w sytuacji opresji⁶.

Nici sympatii związane na przełomie XIX i XX wieku, przewrót w myśleniu o sobie nawzajem – po długich i często bolesnych doświadczeniach XX wieku – zdawały się odsłaniać jako głęboki fundament nowej, niespokojnej epoki.

II

Otwierając Konferencję, wskazaliśmy kilka przyczyn, które pozwalają uznać ją za wydarzenie szczególne. Po pierwsze, spotkanie było bodaj pierwszą konfrontacją obrazów literatury przełomu XIX i XX wieku dokonaną wspólnie przez badaczy ukraińskich i polskich. Po wtóre, Konferencja wpisana została w duży, wieloletni projekt ministerialny „Regionalna Inicjatywa Doskonałości”⁷, realizowany na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku, co czyniło podjęte badania planowym początkiem dłużej trwającej całości. Po trzecie, w roku 2021 przypadła 150. rocznica urodzin Wasyla Stefanyka (14 V 1871 – 7 XII 1936), pisarza

⁶ Warto w tym kontekście przypomnieć wcześniejszą wspólną, polsko-naukową inicjatywę badawczą: porównawcze ujęcie dziejów emigracji polskiej i ukraińskiej w XX wieku. Zob. A. Janicka, *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Emigracja niepodległościowa ukraińska i polska w wieku XX. Tradycja – osobowości – idee – retoryki”*, Kijów, 23–25 maja 2018. *Sprawozdanie*, „Bibliotekarz Podlaski” 3/2019, s. 453–460.

⁷ Projekt „RID” realizowany był w latach 2018–2022 w dyscyplinach literaturoznawstwo i językoznawstwo na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku. Ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki (wcześniej MNiSW) przeznaczonych na ten cel sfinansowano zarówno Konferencję, jak i tom niniejszy.

rekordowo często tłumaczonego na język polski właśnie w owej epoce; stał się on *sui generis* patronem Konferencji. Po czwarte, spotkanie podsumowywało piętnastoletnią współpracę białostockiego ośrodka filologicznego z filologami z Ukrainy: z Kijowa, Odessy, Lwowa i innych ośrodków, także w tym wymiarze sesja bardziej otwierała się na przyszłość, niż zamykała dokonania przeszłości.

Wskazaliśmy również, to po piąte, iż Konferencja „Modernizm polski i ukraiński. Warianty narodowe: paralele i dialogi” staje się w tym, a nie innym czasie i miejscu wyrazem solidarności i braterstwa kultur polskiej i ukraińskiej, kultur, które znacznie więcej łączy, niż dzieli. W marcu 2022 roku słowa te nabrały nowego znaczenia.

Chcę podkreślić, że słowo „narodowe” znalazło się w tytule sesji nieprzypadkowo⁸, że nawiązywało do tradycji nie tylko ukraińskich badań literaturoznawczych⁹, lecz również do dobrej tradycji polskiej, i to nie tylko z czasów, gdyśmy o swą narodowość walczyli. Można rozmaicie narodowość definiować, spierać się o jej znaczenia, zakres, jednakże pozostaje ona fundamentalną wartością świata XX i XXI wieku, szczególnie w tak naznaczonej przez Historię części Europy, którą nazywamy Środkowo-Wschodnią, Międzymorzem, Wschodem, Bałkanami, Czarnomorzem, Trójmorzem¹⁰. Wydarzenia na Ukrainie postsowieckiej¹¹, na Ukrainie wolnej, której tożsamość próbowano wielokrotnie przekreślić,

⁸ Jest ono eksponowane w tytułach prac ukraińskich badaczy: M. Брацка, *Етнічна парадигма поезії «української школи» польського романтизму*, Київ 2009.

⁹ Zob. J. Prokop, *Universum polskie: literatura, wyobrażenia zbiorowa, mity polityczne*, Kraków 1993; M. Saganik, *O niemożliwości dialogu międzykulturowego. Teza prowokacyjna*; M. Bracka, *Wartości narodowe na pograniczu kultur i światopoglądów*; K. Ziembka, *Dyskurs etniczny w literaturze polskiej. Od Mickiewicza do Renesansu i z powrotem*, [w:] *Pogranicza, Kresy, Wschód a idee Europy*, Seria I: *Prace ofiarowane Profesorowi Świetlanie Musijenko, idea i wstęp* J. Ławski, red. A. Janicka, G. Kowalski, Ł. Zabielski, Białystok 2013, s. 93–114, 115–126, 71–86; R. F. Brenner, *Literatura polska i hebrajska a tożsamość narodowa*, „Teksty Drugie” 2011/6, s. 106–110; *Polish and Hebrew literature and national identity*, Warsaw 2010.

¹⁰ Odrzucam niemiecki punkt widzenia wyrażany przez Larry’ego Wolffa w takich jego pracach jak *Wynalezienie Europy Wschodniej. Mapa cywilizacji w dobie oświecenia* (wyd. pol. Kraków 2020), według którego wszelkie odmienności kulturowo-cywilizacyjne są kulturowymi konstrukcjami. Zob. raczej: J. Poliszczuk, *Idea Europy a ukraińska tożsamość po Euromajdanie*, „Bibliotekarz Podlaski” 2017/4, s. 215–227; tegoż, *Ukraińskie rozstaje. Studia*, red. J. Ławski, M. Siedlecki, Białystok 2015; Ch. King, *Dzieje Morza Czarnego*, przekł. Z. Piotrowska, Warszawa 2021; *Odessa w literaturach słowiańskich. Studia*, red. J. Ławski, N. Maliutina, Białystok – Odessa 2016.

¹¹ Zob. *Posttotalitarny syndrom pokoleniowy w literaturach słowiańskich Europy Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej końca XX – początku XXI wieku w świetle studiów postkolonialnych*, red. A. Matusiak, Poznań – Wrocław 2016; G. Grabowicz, *Mitologizując Lwiv/Lwów: echa obecności i nieobecności*, przeł. B. Bakula, „Porównania” 2004/1, s. 45–63; Я. Поліщук, *Фронтирна ідентичність. Одеса XX століття*, Харків 2019; Z. Czajkowska, *Literackie topografie Lwowa. Szkice komparatystyczne*, Katowice 2021; *Polacy w Odessie. Studia interdyscyplinarne*, red. J. Ławski, N. Maliutina, R. Szymula, Białystok – Odessa 2021;

zakwestionować, a wolność zdusić, potwierdzają to w całej epoce rozciągającej się między 24 sierpnia 1991 a 24 marca 2022 roku.

III

Wydarzenia są zawsze dziełem ludzi. Chciałbym gorąco podziękować osobom, bez wsparcia których projekt ten nie doszedłby do skutku. W pierwszym rządzie prof. Rostysławowi Radyszewskiemu (KNU w Kijowie, NANU) i prof. Mykole Żułyńskiemu (Instytut Literatury im. Tarasa Szewczenki NANU w Kijowie), współprzewodniczącym Komitetu Organizacyjnego, których życzliwości i gościnności nieraz doświadczyliśmy w Kijowie. Jestem wdzięczny prof. Jewhenowi Nachlikowi (Instytut Literatury NANU w Lwowie) za wielokrotne, stałe wsparcie polsko-ukraińskich badań literaturoznawczych. Ogromną pracę w przygotowanie sesji włożyła niezawodna mgr Kateryna Chorzewski (Katedra Polonistyki KNU), znakomicie koordynująca kontakty między Polakami a Ukraińcami (co potwierdziło się już po wybuchu wojny). Specjalne podziękowania kieruję do prof. Marii Brackiej (KNU, Kijów), oddanej orędownicze zacieśniania polsko-ukraińskiej współpracy, która znakomicie prowadziła obrady. Wyrażam wdzięczność prof. Violetcie Wejs-Milewskiej i dr hab. Annie Janickiej, prof. UwB, za nieocenione wsparcie w czasie obrad, ich prowadzenie, zaangażowanie. Znakomicie też, co chcę zaznaczyć, stronę techniczną skomplikowanej, dwujęzycznej konferencji przygotował Dział Badań Filologiczno-Bibliograficznych z Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego, którego pracownikom należą się wyrazy uznania. Z wdzięcznością myślę przede wszystkim o Referentach, bez których zaangażowania ani tom, ani Konferencja nie byłyby tym, czym się okazały: wydarzeniem¹².

Prezentowany tom zbiera niemal wszystkie¹³ prace, jakie w czasie Konferencji wygłoszono. Udało się je zgromadzić jeszcze „przed wojną”, ale proces redagowania monografii przebiegał już w innych warunkach. Badacze z Kijowa, Odessy, Lwowa, Iwano-Frankowska, Łucka doświadczali już wtedy horroru wojennego kataklizmu, stąd zadanie opracowania ich tekstów wzięli na siebie redaktorzy monografii¹⁴.

Humanistyka między narodami. Interdyscyplinarne studia polsko-ukraińskie, red. J. Ławski, L. Suchanek, Białystok – Kraków 2020.

¹² Konferencji przysłuchiwali się m.in. tacy badacze jak: prof. Bogdan Burdziej (UMK, Toruń), prof. Walentyna Sobol (UW, Warszawa), dr Robert Szymula (UwB, Białystok).

¹³ W tomie nie znajdziemy prac wygłoszonych podczas sekcji: A. Janicka, *Gabriela Zapolska: kolekcjonerka czy posiadaczka kolekcji sztuki?*; B. Obsulewicz-Niewińska, *O Janie Zahradniku i jego tomie „Ludziom smutnym”*.

¹⁴ Szczególne podziękowania należą się Wydawnictwu Collegium Columbinum i osobiście Panu prof. Wacławowi Waleckiemu, którzy wyrazili zgodę na taki tryb pracy.

Mamy nadzieję, iż nasza publikacja przybliży moment, w którym będziemy mogli powiedzieć, iż badania nad polskim i ukraińskim modernizmem już są zaawansowane. Wiemy, jak do tego daleko, lecz wyrażamy też przekonanie, iż moment ten choć odrobinę się przybliżył. Marzymy o kontynuacji naszych badań – o wspólnych spotkaniach w Kijowie, Lwowie czy Białymstoku.

Czekamy na tę chwilę, która nastąpi, to pewne.

Elk, 17 marca 2022 r.

Bibliografia

- Bracka M., *Wartości narodowe na pograniczu kultur i światopoglądów*, [w:] *Pogranicza, Kresy, Wschód a idee Europy*, Seria I: *Prace ofiarowane Profesor Świetłanie Musijenko*, idea i wstęp J. Ławski, red. A. Janicka, G. Kowalski, Ł. Zabielski, Białystok 2013, s. 115–126.
- Bracka M., Ławski J., *Międzynarodowa konferencja naukowa „Modernizm polski i ukraiński”*, Białystok–Kijów, 15 października 2021 r. *Sprawozdanie*, „Bibliotekarz Podlaski” 2021, nr 3, s. 301–308.
- Brenner R. F., *Literatura polska i hebrajska a tożsamość narodowa*, „Teksty Drugie” 2011/6, s. 106–110.
- Czajkowska Z., *Literackie topografie Lwowa. Szkice komparatystyczne*, Katowice 2021.
- Grabowicz G., *Mitologizując Lwiv/Lwów: echa obecności i nieobecności*, przeł. B. Bakula, „Porównania” 2004/1, s. 45–63.
- Humanistyka między narodami. Interdyscyplinarne studia polsko-ukraińskie*, red. J. Ławski, L. Suchanek, Białystok – Kraków 2020.
- Janicka A., *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Emigracja niepodległościowa ukraińska i polska w wieku XX. Tradycja – osobowości – idee – retoryki”*, Kijów, 23–25 maja 2018. *Sprawozdanie*, „Bibliotekarz Podlaski” 2019/3, s. 453–460.
- „Kijowskie Studia Polonistyczne” (Kiivski Polonistični Studii), Tom I–XXXVII, Kiiv 2021.
- King Ch., *Dzieje Morza Czarnego*, przekł. Z. Piotrowska, Warszawa 2021.
- Krawczenko S., *Ukraińskie malarstwo XIX i XX wieku: zarys głównych nurtów*, „TECHNE. Seria Nowa” 2019, nr 3, s. 24–49.
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Modernizm polski i ukraiński”. Program*, red. J. Ławski, B. Honczarenko, K. Chorzewski, D. Kukielko, przekład na ukraiński K. Chorzewski, opr. graf. E. Frymus-Dąbrowska, Kijów – Białystok 2021.
- Odesa w literaturach słowiańskich. Studia*, red. J. Ławski, N. Maliutina, Białystok – Odesa 2016.
- Polacy w Odessie. Studia interdyscyplinarne*, red. J. Ławski, N. Maliutina, R. Szymula, Białystok – Odesa 2021.
- Polish and Hebrew literature and national identity*, ed. A. Molisak, S. Ronen, Warsaw 2010.
- Poliszczuk J., *Idea Europy a ukraińska tożsamość po Euromajdanie*, „Bibliotekarz Podlaski” 2017/4, s. 215–227.
- Poliszczuk J., *Ukraińskie rozstaje. Studia*, red. J. Ławski, M. Siedlecki, Białystok 2015.

- Posttotalitarny syndrom pokoleniowy w literaturach słowiańskich Europy Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej końca XX – początku XXI wieku w świetle studiów postkolonialnych*, red. A. Matusiak, Poznań – Wrocław 2016.
- Prokop J., *Universum polskie: literatura, wyobrażenia zbiorowa, mity polityczne*, Kraków 1993.
- Saganiak M., *O niemożliwości dialogu międzykulturowego. Teza prowokacyjna*, [w:] *Pogranicza, Kresy, Wschód a idee Europy*, Seria I: *Prace ofiarowane Profesor Swietłanie Musijenko*, idea i wstęp J. Ławski, red. A. Janicka, G. Kowalski, Ł. Zabielski, Białystok 2013, s. 93–114.
- Ziemba K., *Dyskurs etniczny w literaturze polskiej. Od Mickiewicza do Renesansu i z powrotem*, [w:] *Pogranicza, Kresy, Wschód a idee Europy*, Seria I: *Prace ofiarowane Profesor Swietłanie Musijenko*, idea i wstęp J. Ławski, red. A. Janicka, G. Kowalski, Ł. Zabielski, Białystok 2013, s. 71–86.
- Брацка М., *Етнічна парадигма поезії «української школи» польського романтизму*, Київ 2009.
- Поліщук Я., *Фронтирна ідентичність. Одеса ХХ століття*, Харків 2019.

Jarosław Ławski

Department of Philological Studies “East–West”

University of Białystok

NATIONAL VARIANTS OF POLISH AND UKRAINIAN MODERNISM: THE PROJECT CONCEPT AND ITS IMPLEMENTATION

Summary

This text is meant as an introduction to a monograph presenting comparative study into Ukrainian and Polish literary works created at the turn of the 19th and 20th centuries. The monograph crowns a Polish-Ukrainian research project whose results were summarised at an International Scientific Conference “Polish and Ukrainian Modernism. National Variants. Parallels and Dialogues”, held on 15 October 2021 in an online formula in Kyiv and Białystok. The Conference was organized by the Department of Philological Studies “East–West” of the University of Białystok, the Department of Polish Philology of the Taras Shevchenko National University in Kyiv and the National Literature Institute of the Ukrainian Academy of Sciences in Lviv.

Key words: Polish and Ukrainian Modernism, comparative research, University of Białystok, Department of Polish Philology in Kyiv, humanist co-operation, Polish-Ukrainian literary relations.